

Rocky, som deltog i den stora lokomotivtävlingen i Rainhill i England 1829

Allra först

ett meddelande till dig som nu får mitt Nyhetsbrev för första gången: vill du kolla mina tidigare Nyhetsbrev – gå till www.bjareforlaget.com. Sök under rubriken "Som jag ser det".

Välkommen mars – vårmånaden.

Mars. De gamla romarnas krigsgud, son till Juno och Jupiter.

Besked från Bondepraktikan:

Om mars är torr, följer en vacker vår.

Om åskan bullrar 1 mars, blir vintern sträng.

Vinjettbilden

har jag denna gång hämtat från järnvägens värld. Du ser ett av de allra första ångloken i världen. Det är konstruerat av den engelska järnvägspionjären George Stephenson och var ett av de tävlande loken i den stora lokomotivtävlingen, som ägde rum på en del av den nybyggda banan mellan Liverpool och Manchester i England. En utmanare till Rocket var "Novelty", skapat av den svenska uppfinnaren John Ericsson. Det blev en dramatisk duell.

Segrare blev Rocket. Priset var 500 pund. Ännu viktigare var, att segraren fick kontrakt på att bygga samtliga lok till denna nya järnväg.

Glimtar från järnvägens historia

lär det bli lite då och då i Nyhetsbrevet framöver under det här året. Orsaken är, att jag just nu arbetar intensivt med att skildra en liten, liten bit av järnvägens historia.

Denna lilla bit berör oss i Bjäre. Jag skall skildra de 130 år, då vi åkt på räls över Hallandsås. I slutet av det här året är den epoken över. Tunnlarna genom Åsen invigs och tas i bruk. Järnvägen över Hallandsås kan förpassas till historien.

Ett spännande kapitel

är denna del av järnvägshistorien. Det har jag redan kunnat konstatera. För att kunna förstå "vår" 130-åriga del av historien behövs dock, att man kan se det i sitt stora sammanhang. Därför kommer jag att i boken även bygga upp en ram. Vi får bl.a. uppleva den ofta inflammerade debatt som förekom i Europa innan järnvägarna började byggas.

Redan i det här Nyhetsbrevet får du några exempel hämtade från den striden. Debatten ger oss dessutom goda exempel på hur man kan göra jämförelser mellan olika perioder av vår historia. När du läser yttranden från den tiden förmodar jag att du – liksom jag gjort – drar paralleller med senare tiders debatter, när vi står inför något nytt.

Överdrifter åt båda hållen.

När Rocket besegrade Novelty

Åter till vinjettbilden. 1829 hade stora människomassor samlats i Rainhill för att bevittna tvekampen mellan Rocket och Novelty. Två lok, konstruerade av var sin uppfinnare.

Tvekampen mellan de båda loken gick av stapeln mellan Stockton och Rainhill i England. Segrare blev George Stephensons "Rocket".

"Novelty" var visserligen överlägsen i hastighet, 51 km/tim., men råkade ut för maskinfel.

1830 kunde Stephenson öppna det som anses som världens första järnväg, den mellan Liverpool och Manchester.

"En uppfinning av djävulen"

När den nya iden om järnväg lanserades i England i början av 1800-talet var motståndet intensivt på sina håll.

Argument framfördes om att gnistor från loken skulle "bränna ner husen för alla de stackars människor som bor i banans närhet".

Ljudet från loken och tågen skulle göra att människorna "bli döva och aldrig mer höra". Någon skrev: "Med sin rök skola dessa maskiner förkväva allt, från fåglarne i luften till blommorna på marken".

"Hönsen kommer att släppa sina ägg för tidigt och korna kalva för tidigt"
En motståndare klämde i med " att köra med ånga i stället för med hästar, som dock Gud har skapat, vore en uppfinning av djävulen, som därmed ville fresta människan till det ont och orätt vore".

Även förespråkarna

för järnvägen tog i ordentligt i sin argumentering:

"Ångloket har gjort mer för människors närmande än alla filosofer, diktare och profeter från världens skapelse (Thomas Buckle 1821-1862.)

"Genom järnvägarna kommer rummet att dödas och endast tiden återstår (Heinrich Heine (1797-1856.)

En som sjöng med i lovsången över detta nya transportmedel var den danske diktaren H.C. Andersen. Om sin första tågresä skrev han:

"O, vilken andens storverk är inte denna uppfinning!. Man känner sig mäktige som en forntida trollkarl. Vi spänner vår magiska häst framför vagnarna och rummet försvinner. Vi flyger som molnen i stormen, som flyttfåglarna flyger. Vår vilda häst gnäggar och frustar. Ånga stiger ur dess näsborrar".

Det finns mycket mer

av intresse från den vilda debatten som föregick järnvägsepoken och som är värt att berätta. Det måste jag dock spara till boken. I annat fall blir detta Nyhetsbrev alltför långt.

Vår egen järnväg

spelar förstås huvudrollen i boken. När jag gräver i den delen av historien, upptäcker jag snart, att detta inte handlar enbart om järnvägsräls, stationer, banvaktsstugor, tågtidtabeller o.dy. Här kan vi lätt upptäcka diverse stickspår, som gör ämnet bredare och får det att gripa in i så mycket annat av vår lokala historia.

Ett exempel: skarven mellan sjöfart och järnväg. 1877 byggs det väldiga spannmålsmagasinet Skansen vid hamnen i Båstad. Syfte: att lagra spannmål från i huvudsak de stora godsena i södra Halland, bl.a. Skottorp, och som skall fraktas med båt från Båstad.

Åtta år senare, 1885, invigs järnvägen. Sjöfarten kan inte längre konkurrera med järnvägen. Det väldiga sädesmagasinet och dess ria förlorar sin funktion.

Ett annat exempel: I Torekov upptäckte man några år efter det att järnvägen gjort sin entré, att orten Torekov riskerade att komma på efterkälken, när man

inte hade kontakt med järnvägssverige. Planer gjordes upp för en linje från Torekov, via Förslöv till Klippan.

Intresset från kommunerna på bjärehalvön var alltför dåligt. Allt rann ut i sanden.

Det finns fler exempel på "stickspår". De måste dock anstå tills i boken.

Rädda ett ex. innan det är för sent.

Min bok "Bjärebor berättar om Bjäre" är - som tidigare nämnts - slutsåld. Nu sjunger ytterligare en bok på sista versen. Det är "Vår bjärehistoria i bild." En bok på inte mindre än 336 sidor.

I boken får du på ca 500 bilder möta ca 5 000 bjärebor från olika tider och i olika sammanhang. Kapitelrubrikerna ger en uppfattning om att boken täcker in det mesta av människornas liv. Några exempel:

"När 1900-talet var ungt", "Mekaniseringen inom jordbruket", "Från lanthandel till stormarknad", "Från badvagn till spa", "Bilen – en kär ägodel", "Med kykan mitt i byn", "Idrotten blev en folkrörelse", "Familj, släkt, fritid och fest", "Kultur – i vardag och fest", "Barnens århundrade", "I skuggan av två världskrig".

Som du ser nedan finns boken med i min egen Super-Bokrea som pågår ännu några dagar.

Min bokhandel

Bokrea

Boktitel	Ord.			
Pris	Reapris	Superrea-pris		
Så blev Båstad tennis		225	100	50
Bilder av ett sekel i Bjäre		330	150	100
Vår bjärehistoria i bild (Se ovan)		350	150	100
Bjärebor berättar om Bjäre		Slutsåld		
Strövtåg i Bjäres historia (Ny)		330		

Morgontidiga fiskare i Torekov

Då och då får vi numera läsa om att krogarna ansöker om utsträckt utskänkningstid på nätterna för att tillgodose sina kunders allt mer sena kvällsvanor.

Här är en historia som handlar om hotellet, som vill få påbörja utskänkningen tidigare på morgonen!

Det hela utspelar sig i Torekov några år innan 1900-talet har ringts in. Till kommunen har inkommit en ansökan från restauratören på hotellet. I ansökan påpekas, att fiskarna ger sig ut så tidigt på morgonen och kommer hem så sent på kvällen, att de inte hinner att "få några förfriskningar" i hotellets bar. Därför anhåller man att få påbörja serveringen redan kl 6 på morgonen.

Undrar du hur det gick? Svar: Kommunalnämnden tillstyrkte. Dock med en ändring: utskänkningsen skulle få påbörjas redan kl 5!!!

Frågan kommer som ett brev på posten: vadan denna generositet från kommunens sida? Satt det fiskare i kommunalnämnden? Eller folk från hotellet? Jag har inte något svar. Om du har det, skriv gärna några rader.

”Brännvin nyttigt för kommunen”

Låt oss stanna kvar i ämnet brännvin ännu en stund. Ett protokoll, som visar att man i kommunala sammanhang förvisso inte såg på brännvinet som ett ”träsk”:

1886 inkommer det till Torekovs kommun en anhållan om att få sälja ”mindre kvantiteter” brännvin i sin handelsbod. Med mindre kvantiteter avsågs ”10 liter vin till avhämtning”.

Kommunalnämnden tillstyrkte. Sedan gick ärendet till kommunalfullmäktige. Även där blev det ja. Motivet till beslutet framgår av protokollet. Tillståndet ansågs vara ”för kommunen nyttigt”.

Warmbadhus

När vi nu ändå är i Torekov och det är senare hälften av 1800-talet, kan vi passa på att kasta en snabb blick i tidningen där det står:

- *I Torekov skall man nästa sommar uppföra ett badhus för mottagande av badgäster från när och fjärran. Det är kapten P. Pålsson som satt sig i spetsen för detta välbetänkta företag.*

Warmbadhus var en viktig ingrediens i den tidens badortstänkande. Turismen då byggde på den tidens tankar om hälsovård. Det var kurorternas tid.

Dags för avdelningen språkfrågor

Då och då har jag här i Nyhetsbrevet tagit upp frågor kring vårt språk. (Jag bör kanske skriva ”våra språk”. Många av mina läsare är ju tvåspråkiga: svenska och skånska). Den här gången blir det bara på skånska. Det handlar om

Ansögan om tefällit visum te Skaune

För att få detta visum måste du fylla i blanketten. Varsågod och skriv:
Syfted mä rejsan.

Studium au

- de granna folked
- den välklingande dialekten
- den goa maden
- Eda rögad aul

Bevara följande fraugor:

- Har du biljett tebaga
- Kan du framföra en rullebör
- Eder du spiddekaga

Åter till svenska språket

Jag har då och då återkommit till mitt tema, att språket är ett av våra viktigaste verktyg. Använder vi det inte på rätt sätt kan det lätt bli fel budskap vi sänder ut. Här är några

exempel hämtade ur tidningar i början av 1900-talet. Exemplet visar att t.o.m ett kommatecken kan ha sin betydelse. Vidare visas exempel på, att korrekturläsning inte är så dumt:

"Senare på kvällen avhölls avlusningsmöten". (Falu-Kuriren.) Skulle vara avslutningsmöten. Kolla orden i det följande:

"Högerpartiet står berett att med kraft fullfölja kampen som samhällets fiende" (skulle förstås vara kampen mot...)

Eller som detta citat ur Varbergsposten:

" Kronprinsessan afreser från Sofiero den 1 augusti till Schweiz för att vistas hos storhertigen och storhertiginnan af Hessen. Afsikten med resan är, att kronprinsen skall erhålla en tids ostörd vila".

I Falu-Kuriren kunde vi läsa:

Den nya landshövdingen är liksom sin make en kvinna av folket."

Även i den stora tidningen Paris-Soir kunde det bli lite fel:

" Den skadade fördes till sjukhus, där han undergick operation. Det oaktat är hans tillstånd inte hopplöst."

Om röd tunga och frigående ägg

Vi övergår till svenska språket. Här får vi några exempel på att det inte alltid är så lätt att forma ord och meningar helt korrekt. Här är texter på skyltar som hittats på olika håll i landet:

- Ingen parkering förbjuden. (Skylt på besinmack.)
- Tomgångskörning förbjuden i högst en minut. (Skylt vid lastkaj)
- Idag rabatt på kläder som avdrages i kassan (skylt i klädbutik.)
- Jämna pengar underlättar växlingen. (Skylt i en cafeteria)
- Stekt röd tunga. (På lunchmeny.)
- Frigående ägg. (skylt i mataffär.)

Kom inte och säg annat än att det är viktigt att vårda språket. Även skyltspråket.

Kvickt sagt

- Vi sitter inte i samma båt men havet är detsamma (Jörn Donner.)
- Att vara naturlig är en besvärlig pose. (Oscar Wilde.)

På tal om järnväg

Jag inledde detta Nyhetsbrev med ämnet järnväg. Avslutar inom samma ämne:

Det var hästpremiering. Den hölls i närheten av stationen. Hästar bajsar som bekant ibland. När premieringen pågått en stund kommer den fine stinsen rusande och skriker till arrangörerna:

- Ta väck hästarna härifrån. Då luktar som bara tusan ända uppe i vår sängkammare.

En trygg lantman genmäler:

-Ah, de generar inte hästarna ett dugg.

Avslutar som vanligt

Om du i fortsättningen inte får mina Nyhetsbrev – skicka ett meddelande om det i ett mejl.

Kalle

Kalle Eriksson
Bjäreförlaget
Hallavaravägen 102
269 91 Båstad

Tel. 0431-365332